

Ο Άνθρωπος και η Κοινωνία

Είναι ο ουσιαστικότερος παράγοντας, διότι ο άνθρωπος ενσωματώνει τη φυσική, την πνευματική και την ψυχική δύναμη δημιουργίας των πάντων. Είναι ο θεμέλιος λίθος της οικογένειας και της κοινωνίας για τις οποίες γίνονται τα πάντα. Από επιστημονικές και ιστορικές περιγραφές γνωρίζουμε τη ζωή του ανθρώπου με τα κατορθώματα και τις αποτυχίες του, με τη δημιουργικότητα και την καταστροφικότητά του, με την ευφυΐα και τη βλακεία του.

Η αναφορά μόνο στα γεγονότα χωρίς την αναζήτηση των αιτιών, δεν έχει καμία αξία και τις αιτίες πρέπει να τις αναζητήσουμε στον άνθρωπο και στην κοινωνία. Απαραίτητη κρίνεται η επισήμανση της καθημερινότητας του ανθρώπου, τα όνειρά του, οι διεκδικήσεις του, οι αντιδράσεις του καθώς και οι σχέσεις που αναπτύσσει στα πλαίσια της

οργανωμένης κοινωνίας.

Ας μην ξεχνάμε ότι ο άνθρωπος ξεκινάει όπως όλα τα ζώα αναζητώντας την τροφή του μέχρι τη στιγμή που καταφέρει να ημερεύσει τα ζώα και να καλλιεργήσει τη γη. Ως άνθρωπος ολοκληρώνεται όταν αποκτά τη γνώση και ως έμφρων άνθρωπος (*Homo sapiens*) γράφει την πρώτη σελίδα της ιστορίας του. Μια ιστορία που δεν είναι μια απλή θεωρία αλλά μια περίπλοκη και αινιγματική ιστορία, η οποία αρχίζει με το ερώτημα που βάζει ο άνθρωπος στον εαυτό του:

«Ποιος είμαι;» Απάντηση ικανοποιητική μέχρι σήμερα δεν πήρε και η ερώτηση ακόμα ισχύει.

Στο στάδιο της βιοπάλης διαμορφώνεται ο χαρακτήρας του και συνειδητοποιεί την κοινωνική του διάσταση και την ανάγκη σύστασης μιας κοινωνίας, η οποία με το πέρασμα του χρόνου αναπτύσσεται προκαλώντας και την ανάπτυξη των κοινωνικών επιστημών, τις οποίες ο σημερινός πολιτισμένος άνθρωπος υποβάθμισε. Η ατομικότητα και η κοινωνικότητα είναι δυο βασικά στοιχεία της ανθρώπινης φύσης, που διαμορφώνουν τον χαρακτήρα και τη συμπεριφορά του ανθρώπου. Το άτομο είναι αυτό που ενεργεί, που δραστηριοποιείται και που δημιουργεί τα όσα καλά και άσχημα συναντάμε στη ζωή. Από το άτομο ξεκινάν όλα, όπως η επιστημονική εξειδίκευση που φέρνει τη συλλογική προσπάθεια, χωρίς την οποία κανένα από τα πολύπλευρα προβλήματα της εποχής μας

δεν βρίσκει τη λύση του. Και όμως ο σημερινός άνθρωπος δεν έμαθε ακόμα να συνομιλεί, να ακούει την άποψη του άλλου και να συνεννοείται. Η παραμονή στον εγωισμό είναι επιζήμια.

Παρόλο που ο Θεός χάρισε στον άνθρωπο το νόημα της ζωής προσδιορίζοντας τον ρόλο του, ο ίδιος δεν αξιοποιεί τις δυνατότητές του και τα προτερήματά του.

Δεν γνωρίζουμε αν ο άνθρωπος γεννήθηκε καλός, αλλά γνωρίζουμε ότι σ' αυτόν συνυπάρχει η καλοσύνη και η κακία που διαμορφώνονται από τις έξωθεν επιρροές με το σκοπό να αφαιρέσουν από τον σκεπτόμενο άνθρωπο τη δυνατότητα να κρίνει και να προσαρμόσει τις πεποιθήσεις του στην εξελισσόμενη πραγματικότητα. Το ιστορικό αποτέλεσμα είναι προϊόν ιστορικών γεγονότων που για να έχουν την ποθητή αξία πρέπει να συντελούνται σε καταστάσεις ώριμων συνθηκών και με τη συμμετοχή των πολιτών. Συνθήκες γνωστές στους πολιτικούς που δε νοιάζονται να τις δημιουργήσουν με αποτέλεσμα να πελαγοδρομούμε.

Οι αλλαγές όλων των εποχών έγιναν με τη διαμεσολάβηση των επαναστάσεων και με την προετοιμασία τους μέσα από τη δημιουργία της επαναστατικής συνείδησης. Η Γαλλική Επανάσταση δε θα γινόταν χωρίς την ανάπτυξη της νέας αντίληψης για τον κόσμο και για την αναγκαιότητα κατάλυσης του Φεουδαρχισμού. Αρκεί να αναφέρουμε την προσφορά του Montesquieu με το «Πνεύμα των

Νόμων» 1749, του Diderot με τα δικά του έργα, τον D'Alembert με τις «Προκαταρκτικές ομιλίες» 1750, τον Voltaire με τον «Αιώνα του Λουδοβίκου 14^{ου}» 1750, τον Rousseau και τον Babeuf.

Επανερχόμενοι στον άνθρωπο, διαπιστώνουμε ότι οι επηρεασμοί μεταβάλλουν το εσωτερικό του στοιχείο, με αποτέλεσμα να επηρεάζουν σημαντικά την προσωπική του ανάδειξη και την πολιτικο-κοινωνική του εξέλιξη.

Όσο καλύτερα κατανοούμε το παρελθόν και το παρόν του ανθρώπου, τόσο ευκολότερα κατανοούμε τα προβλήματά του και τόσο πιο εύκολα τα αναλύουμε. Δεν είναι τυχαίο ότι η κοινωνιοβιολογία προσπαθεί να εξηγήσει τις βιολογικές ρίζες της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Το πέρασμα των κοινωνιών από τη μια εποχή στην άλλη, παρ' όλες τις επιστημονικές ανακαλύψεις, δεν ικανοποίησε τους πόθους του ανθρώπου και τις προσδοκίες των λαών.

Οι προσδοκίες των ανθρώπων δεν ικανοποιούνται για λόγους πολιτικής αδυναμίας και πολιτικών αγκυλωμάτων. Και πάντως, ο δεσποτισμός και ο παντοκρατισμός σαν ιδέες και σαν συστήματα υπάρχουν σε όλες τις εποχές και διαφέρουν μόνο ως προς τον τρόπο οργάνωσης και εφαρμογής.

Πολλές φορές θεωρούμε τις καταστάσεις που εμείς δημιουργήσαμε ως πεπρωμένο και τις αντιμετωπίζουμε με τη μοιρολατρική λογική, η οποία εφαρμόζεται με το «πεπρωμένο φυγείν αδύνατον». Αυτό δε συμβιβάζεται με το ιστορικό γίγνεσθαι

και μάλλον το κακό προκαλεί, διότι λειτουργεί ως αφοπλιστικός παράγοντας για τις ανθρώπινες συνειδήσεις που πρέπει να βρίσκονται πάντα σε ετοιμότητα για την αντιμετώπιση των βλαβερών καταστάσεων και των επανορθώσεων.

Κι αυτό διότι ο άνθρωπος βρίσκεται σε μια συνεχή αντιπαλότητα με το ακατανόητο της ύπαρξής του, με τον μύθο, με τη θρησκευτική του σκέψη και με τα πλασματικά πολιτικά ιδεολογήματα που τον μετατρέπουν σε εχθρό του εαυτού του.

Ζούμε την εποχή των περιεργων συμβάντων που προκαλούνται από τον ανεμοστρόβιλο των εξελίξεων χωρίς να ξέρουμε τι θα αφήσει πίσω του. Μένουμε καθηλωμένοι στον χώρο των σκοπιμοτήτων και των μικροπολιτικών επιδιώξεων. Η αλήθεια είναι ότι ο άνθρωπος, σύμφωνα με τα ιστορικά του αποτυπώματα γεννήθηκε ελεύθερος αλλά όχι και απόλυτα καλός. Η ελαττωματικότητά του ξεπέρασε κάθε όριο σύνεσης και σωφροσύνης. Οι δε τοποθετήσεις του αναφορικά με τις έννοιες του καλού και του κακού είναι τόσες, όσοι και οι ρόλοι που αναλαμβάνει να παίξει στο θέατρο της αιώνιας τραγωδίας.

Αν εμείς που είμαστε προικισμένοι από τον δημιουργό μας με όλα τα εφόδια για την υπερνίκηση δεν μπορούμε να διακρίνουμε το καλό από το κακό, το αληθινό από το πλασματικό, τότε η έννοια του αγώνα χάνει το μεγαλείο της. Τότε η ετυμηγορία της ιστορίας και η μανία της φύσης θα είναι

αμείλικτες. Αν ο άνθρωπος, αδυνατώντας να προσδιορίσει την προέλευσή του, πίστευε ότι προέρχεται από το χάος ο σημερινός άνθρωπος, αδυνατώντας να διατηρήσει την ψυχραιμία του και τη λογική του, οδηγείται προς το χάος.

Τη σημερινή κοινωνία, αν λάβουμε υπόψη τις συνεργασίες και τις αντιπαραθέσεις, την καταστροφικότητα και τη δολοπλοκία που αναπτύσσονται στο εσωτερικό της, μπορούμε να την παρομοιάσουμε με «κρατήρα εν ενεργεία». Η επιδιωκόμενη συνοχή φαντάζει ακατόρθωτη, αλλά ένα φιλοσοφημένο πλέγμα ανθρωπίνων σχέσεων μπορεί να συμβάλει θετικά στην επίλυση ορισμένων προβλημάτων.

Η συγκάλυψη της αλήθειας και η ευκολοπιστία των πολιτών είναι αυτά που οδηγούν την κοινωνία στον κόσμο της διαφθοράς και της ψευδοκρατούμενης πραγματικότητας. Η οργή και η αντίδραση, στην προκειμένη περίπτωση, είναι θέμα ηθικής συμμόρφωσης για την αποφυγή της ηθικής παρακμής.

Ο πολιτικός παράγοντας δεν έπεισε τους πολίτες ότι είναι υπόδειγμα ζωής ή πρωταθλητής στο ηθικό επίπεδο. Απεναντίας εμφανίζεται ως επαγγελματίας κατεδάφισης και αναδόμησης των κοινωνιών με επαγγελματικά κριτήρια και χωρίς ευθύνες.

Έτσι ο ιστορικός βηματισμός των κοινωνιών σημαδεύεται από τη μια πλευρά με την προσπάθεια αποπομπής της φρόνησης από τους σχεπτώ-

μενους πολίτες και από την άλλη με τη μεθόδευση της εξοικείωσης αυτών με την προπαρασκευασμένη καθημερινότητα.

Σε όλες τις εποχές υπήρξε μια αιτιώδης σχέση ανάμεσα στην ηθική και την πολιτική σε βαθμό που η πολιτική να θεωρείται η συνέπεια της ηθικής. Σήμερα η πολιτική ενισχύει την ανηθικότητα και την σκοπιμότητα παραμερίζοντας τη φιλοσοφία του δημοκρατικού πολιτεύματος και της ανοιχτής κοινωνίας. Αυτή είναι η αιτία της κοινωνικής αναπηρίας, της ηθικής κρίσης και της αναστάτωσης της οικουμένης. Οι πολίτες διαισθάνονται τη λανθάνουσα κατάσταση και την κρισιμότητα της στιγμής, αλλά παγιδευμένοι από την πολιτική ελαφρότητα, αδυνατούν να καταλάβουν το τι συμβαίνει και ποιο θα είναι το αποτέλεσμα της συγκεχυμένης κινητικότητας.

Η γνώση γενικά και το «γνώθι σ' αυτόν» αποτελούν την ουσία της ανθρώπινης συμπεριφοράς, η οποία, σε τελευταία ανάλυση, διαμορφώνει τον τρόπο ζωής. Είναι αλήθεια ότι οι περισσότεροι άνθρωποι διαμορφώνουν τη συμπεριφορά τους σύμφωνα με τη γνώμη που έχουν για τον εαυτό τους που δεν γνωρίζουν και αποφεύγουν την ενδοσκόπηση που θα τους βοηθούσε να τον γνωρίσουν. Ένα από τα βασικά κριτήρια προσδιορισμού της ποιοτικής κοινωνικής στάθμης είναι ο πολιτισμός, για τον οποίο πολλά λέγονται και τίποτα δεν γίνεται. Ο πολιτισμός είναι το αποτέλεσμα των δημι-

ουργικών και μορφωτικών δυνάμεων που αναπτύσσονται σε μια κοινωνία κι αυτό που παρατηρούμε είναι ότι οι κοινωνίες υστερούν σε τέτοιου είδους δυνάμεις. Υστερούν ακόμη και σε δυνάμεις συντήρησης και διαφύλαξης του πολιτιστικού πλούτου που κληρονόμησαν.

Ο Γκαίτε (1748-1832), αυτός ο γίγαντας της σκέψης, δεν περιορίζεται μόνο στο να αντανακλά τον προβληματισμό της εποχής του αλλά στο να ερμηνεύει, να σχολιάζει και να υπογραμμίζει τη σημαντικότητα της σκέψης και της δράσης. Μια σημαντικότητα που δεν αγγίζει καθόλου τη σημερινή παγκοσμιοποιημένη φιλοσοφική και πολιτική αντίληψη, σύμφωνα με την οποία η ασκούμενη πολιτική δεν απαιτεί γνώση και ανθρωπισμό, αλλά την πονηριά και τη συμφεροντολογία.

Η πολιτική δεν πρέπει να αγνοεί τον συγκερασμό των δύο κόσμων που συγκατοικούν στο ανθρώπινο σώμα και που είναι: ο εξωτερικός κόσμος των πραγμάτων και των αντικειμένων και ο εσωτερικός κόσμος των αισθήσεων και των συνειδήσεων. Στην πραγματικότητα έχουμε να κάνουμε με πολιτικές που βρίσκονται σε αντίθεση με τη φύση του ανθρώπου, με πολιτικές που δεν ενδιαφέρονται για τον άνθρωπο και την κοινωνία, για τον πολιτισμό και την ευημερία.

Ο Νορβηγός συγγραφέας Johan Bojer στο βιβλίο του με τίτλο «Η γοητεία του ψεύδους» γράφει: «Ο άνθρωπος πρέπει να υψώνεται, να είναι

ανώτερος των σκοτεινών δυνάμεων που ρυθμίζουν τη ζωή του, ακόμη και στη συμφορά να προσέξει το Θείο που βρίσκεται μέσα του να μη πεθάνει».

Παραδείγματα τέτοιων ανθρώπων αναφέρει η ιστορία μας και σ' αυτούς οφείλεται η διατήρηση της πατρογονικής μας κληρονομιάς.

Καθήκον μας είναι να αντιμετωπίσουμε, με όλες μας τις δυνάμεις, το οργανωμένο δίκτυο του κακού καθώς και τη λατρεία του πολιτικού ψεύδους. Ο Victor Hugo έλεγε ότι η κοινωνία υποτιμά δύο κατηγορίες ανθρώπων: αυτούς που την προσβάλλουν κι αυτούς που την φυλάγουν. Εμείς σήμερα, αυτές τις κατηγορίες, αντί να τις υποτιμάμε τις χειροκροτούμε. Το να λέμε «ναι» στο κακό και «όχι» στο καλό σημαίνει έλλειψη σοβαρότητας, προβληματισμού και κοινωνικής ευθύνης.

Εμείς κρινόμαστε από την ιστορία και πρέπει να αναλάβουμε την ευθύνη, να κάνουμε την αυτοκριτική μας και να δραστηριοποιηθούμε για την αλλαγή πορείας. Να στραφούμε κατά της πολιτικής νοσηρότητας, η οποία προκαλεί την κοινωνική νοσηρότητα.

Το δικαίωμα για τη ζωή δε λέει τίποτα, το δικαίωμα για την καλή ζωή τα λέει όλα, γι' αυτό δεν πρέπει να εφησυχάζουμε και να συμφιλιωθούμε με την απογοήτευση.

Η «Εποχή της πληροφορικής» είναι η έκφραση των συγκλονιστικών αλλαγών που καθορίζουν την επικράτηση της πληροφορικής στον αγώνα της με

τη βιομηχανική εποχή.

Το πρώτο ζήτημα είναι αν η επικράτηση αυτή θα αντέξει στις τόσες διαφορετικές δομές που συνθέτουν το σημερινό κόσμο και στην ατμόσφαιρα του μηδενιστικού χάους που δημιούργησε ο φιλελευθερισμός και ο διεθνισμός.

Το δεύτερο ζήτημα είναι αν διαθέτει τη δύναμη να ξεκολλήσει από το παγωμένο πολιτικό σύστημα που στηρίζεται από τους αδίστακτους που κουβαλούν μέσα τους την κατάρρα της επικράτησης: από ανθρώπους μισαλλόδοξους και ματαιόπονους που ευθύνονται για την ηθική, την αισθητική και την πολιτική αναρχία και τη νευρασθενική κατάπτωση. Οι πολίτες δεν πρέπει να μείνουν απλοί θεατές του γίγνεσθαι αλλά να μετατραπούν σε αναλυτές, σε παρατηρητές και σε επαναστάτες για το παραδεχτό, καλό και ωφέλιμο.

Τελικά η κοινωνική υγεία είναι αυτή που μπορεί να χαράξει τους νέους δρόμους με τη βοήθεια της ελεύθερης σκέψης. Μια κοινωνία που έχει ανάγκη από πολιτικοποιημένους και όχι κομματικοποιημένους πολίτες. Η διαφορά είναι μεγάλη, αλλά η απαίτηση είναι επιτακτική.

Το πρώτιστο καθήκον της πολιτικής εξουσίας είναι η τελειοποίηση των συστημάτων εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας, διότι είναι αυτά που εξασφαλίζουν τη μορφωτική, την πνευματική και την ψυχοπεριβαλλοντική υπόσταση της κοινωνίας.

Την υγιή και πολιτισμένη κοινωνία η οποία

μπορεί να πετύχει την αληθινή οικονομική και τεχνολογική πρόοδο. Η κοινωνική γύμνια που προβάλλεται απ' όλα τα μαζικά μέσα ενημέρωσης και η οποία στιγματίζει το σημερινό κόσμο οφείλεται, κυρίως, στην ανεπάρκεια και στο μαρασμό των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Είναι ένα γεγονός που εκφράζεται από τη μαθητευόμενη νεολαία, της οποίας το μορφωτικό επίπεδο συνεχώς σμικρύνει, παρόλη την τεχνολογική έκρηξη, η οποία, σε παγκόσμιο επίπεδο, δύσκολα εξυπηρετείται και που δύσκολα εξυπηρετεί την οικουμένη.

Αυτή είναι η αληθινή πραγματικότητα, η οποία παράγεται από τα γεγονότα και τα συνηθισμένα φαινόμενα και την οποία οι πολιτικοί δεν αναγνωρίζουν. Χαράζουν την πρακτική πολιτική με γνώμονα τα μεγάλα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα, δημιουργώντας την αντίθεση ανάμεσα σ' αυτό που είναι και σ' αυτό που κάνουν. Ωραιοποιούν και παραμορφώνουν το πραγματικό και πραγματοποιούν το συμφεροντολογικό.

Έτσι εξηγείται η εικονικότητα της πραγματικότητας που είναι το κοινωνικό δράμα της εποχής μας.